

Galesia

Pol Yisas grang wine ongwo ari Galesia mongwo hobi pasi bole tomia.

¹ Na hana Pol aposel honagi yal molia. Aposel honagi iwe, ari hobi olo dire, na bai nu sungure ta olkiwa. Nabe God mole Yisas Kraist gongwo bani uling yungure airungwo yali ire, Yisas Kraist ire dire, aposel honagi olo dire na nu sungure ol moliwa. ² Ena na Yisas grang wine ongwo hobi kina molere, ni Galesia probins ari ha maing pire monga hobi wai mon mo, molkin mo, dire sirin bol ni tominua. ³ Nan nabe God ire, nan pi tege eminga yal Yisas Kraist ire dire, pirari pare ol wai ol na tongwo bani monana di pirio, te yon ura dinangure hamen tare au dungwo bani monana di piriwa. ⁴ Bling memini yal Yisas Kraist iwe, nan nabe God nin nomani si pungwo meri wine omia. Olere nin gaung pir tekire, nan tal nigi dongwo ol waminga pring pamia gul inaminga meri, Yisas nin ire God tobo tomua. Tongure tal nigi dongwo ol wangure pring ya di pangwo hobi, God hanere, yong ki ere sinamua. Sinamba, Yisas nan tau bina a holo sire nin algi ya bole ulbe hane a na tongwo hobi na sikimua. ⁵ Ena Yisas yu ol na tongwo iwe, nan haung haung God maa e tere tere moli naminga naminua. Ha weni pamia.

Ha maing buku taniga dungwo ha

⁶ Ena Yisas pirari pare to bir hole ol wai ol na tongwo hol i unana dire God ni gala dimba, ni yalhobi hol i gintani aidole hasu ha maing hol ta pir tere doling bonia. Bongiwe, na piriga oun dongure nomani si gogo daliwa. ⁷ Ha maing hol su ta dikimia, tani weniga dimua. Dimba,

ari tau hasu ha maing di ware kraun sungure bol yanua. Yangere yalhobi iwe, Kraist nin algi ya bolere tal nigi dongwo ol waminga pring pangwo i, God tobo tongure wai sungwo ha i, abiyame ere nin pungwo meri di wangure pir tenua. ⁸Ena na mo, hamen kwia ensel mo, yal ta Kraist ol wai ol na tongwo ha maing nir si ni tominga i, abiyame ere ha ta di ni tenangwo yalhobi, God yong ki e tenangure moli nangwo namue. ⁹Hongebe ha i di ni teiraba, omaga hon di ni teiwa. Yal ta ha maing homa pinga ha i, abiyame ere ha ta nir si ni tenangwo yal i, God yong ki e tenangure moli nangwo namue.

¹⁰Ena ha omaga di ni tominga i, ari hobi wai pir na tenama dire di ni tomin mo, God wai pir na tenama dire dimne? Na arihobi yong ura dinama dire kraung simno? Kraung si momina, Kraist honagi yal molkinaminba, siki-minia honagi yal mominua.

Pol nomane sikulu sire aposel mongwo i nin maing di tibi olungwo ha

¹¹Ena gamnahobo, Yisas ol wai ol na tongwo ha di ni tega i, yal ta nin nomani si pire di na tongwo pire dio? Ta dikiwa. ¹²Te yal ta di na tekimio, te yal ta nir si na tongwo pire ta dikiwa. Yisas Kraist nin yona wu bilere do di na tongwo pire diiwa. ¹³Homa na Yuda ari hobi krehaman ha memini pangwo meri wine olere, moli oga hanirawa. Hangere homa Kraist grang wine ongwo hobi hon olkinama dire sire gale ol gogo dal tega hanirawa. *Ap 8:3*

¹⁴Na kekuni yalhobi a ime ol tere, na Yuda krehaman ha wine olere, moyu oiwa. Pire nimni molere, kwiana moyo krehaman ha a i si mole nir si teiwa. ¹⁵Teiba, namine olo na kul ekungwo haung i, God haya pirari pare na nu ke na tere hana e na tongwo pamua. *Ais 49:1*

¹⁶ Tere God ol wai ol na tongwo ha maing ari wiyol tau ha nir si tenama dire God nin wang i tibi ol na tomia. Tongure na wiyol mongwo bani pire ha i nir si tenama dire God na nu si olimia, na ari mongwo bani ha wo dim mo, hasu dim mo, dire sirin ta bol pirekiwa. ¹⁷ Pirekire, te Yerusalem pire aposel homa mongwo hobi ere ha wo dim mo, hasu dim mo, dire sirin ta bol pirkiwa. Na sinering gobo ta Arebia wa dungwo bani pire moli oiwa. Moli pire emgi Damaskas malgi pire moliwa. ¹⁸ Moli oga oga, me erin sui tai dire tri yia wai sungure, ere Yerusalem pire hamen haung ana holo holo kebena hol pai muru yal Pita kina ereho moliwa. ¹⁹ Moliba, aposel hobi tau monangwo gumang hankiwa. Yisas ebering Yems Pita kina nin mongure haniwa. *Ap 9:26-30; 11:29-30*

²⁰ Na ha diga i, God maulung bani dia, ha pangwo kara di ni teiwa. ²¹ Ena emgi na hon ere Siria Silisia probins suri oiwa. ²² Oiba, Yudia probins ari Yisas pir tere grang wine ongwo hobi hana pimba, gumana han po sikimua. ²³ Sikire, homa yal Pol nan na sire gale Kraist ha maing pisolaminga pire ol gogo dal na tomiraba, omaga yal i hon Yisas ol wai ol na tongwo ha maing nir si toma dungwo ha i Yudia arihobi pimua. ²⁴ Pire na hana pirere, God haang a yuwo olere, maa e tomua.

2

Aposel tau hobi Pol kina yong tani engwo ha (Ap 15)

¹ Ena me erin ana holo holo kebena sui sui dire potin yia wai sungure, na ire, Banabas ire, Taitas ire dire, mo Yerusalem ominua. Na nan pirega meri pire ta hoiwa. ² God yona wu bungure grang wine olere oiwa. Pire ari wiyol ha maing pirkungwo hobi ha nir si tega i, Yerusalem Yisas ha maing kene ongwo hobi, hasu dim mo, ha wo

dim mo, pinama dire oo ala kul si mole boling kul teiwa. Tega pire hasu dinua di na tekimua. ³Taitas na kina ereho Yerusalem obilga yal i yol Griki yal momba, Yisas ogolo weni doling bonanga Lo krehaman ha wine olere gaung bol olo ditekimua. ⁴Tekimba, Yisas grang bani pir teiwa dire hasu di wangwo ari tau kiana momia. Molere bal terala dire Yisas ogolo weni doling bonanga Lo krehaman ha wine olere gaung bol olo dungwo ha i nir si tomua. Homa Lo ana holo holo krehaman ha para weni wine ole u wai naminua dungwo ha i na han homba, Yisas ure gule ole na tere sigare kul na tomia, u wai omina di piminua. Na han hongwo ha goling i yalhobi hon wine onama dire nir si tomua. Tomba, Yerusalem malgi Yisas ha maing kene ongwo hobi Taitas gaung bol olo di na tekimia. ⁵Bal terala dire ha i nir si tomia na gina hobi ha i gintani ta pir tekiminua. Pir tenaminga ni yalhobi Yuda Lo krehaman ha wine olere, gauna bol olaminga sigare kule u wai naminua di pinania ta pir tekiminua.

⁶Arihobi yal tau ha maing hong yal momua ditongwo yal i gaung maini hane dimia. Nomani sina ala i hamo? I ta hankimia, God nin hanere haang a yuwo olam mo, aidolam mo, onangwo pamua. Ena ha maing hong yalhobi irai na ha diminga pire, “a, i dinga paikimua” di na tekimia. ⁷Tekire hangure Pita Yuda wiyol gaung bol olungwo hobi, Yisas ol wai ol na tongwo ha maing di tibi ol tongwo meri, na wiyol gaung bol olekungwo hobi ere ha maing kene ole di tibi ol tongwo pama di na hamua. ⁸Ena God Pita Yuda arihobi ha maing nir si tenama dire nu ke tere aposel honagi olo dire yulang tongwo meri, na ere yu ol na tongure wiyol hobi aposel honagi ole aki di te moma di na hamua. ⁹Ena Yems ire, Pita ire, Yon ire dire, ha maing honagi torari si ema di hangwo hobi, God pirari pare na Banabas kina aposel honagi onama dire ol wai ol

na tongwo hanere, na yona tani ere na kulimua. Kulere yu dimia, na yasu hobi Yuda gaung bol olungwo hobi Yisas ha maing honagi ol tenaminia, ni yasu hobi wiyol tau gaung bol olekungwo hobi Yisas ha maing honagi ol tenana po di na tomua. ¹⁰ Tere talhan a nekungwo hobi miling pir tere aki di tenana po di na tomia. Tongwo wai pire, “para dinia, haya onamina di piminga meri dinua,” diminua.

Pita wiyol tau kina pana gale homena tani nongure Pol kura ha ditongwo ha

¹¹ Ena Pita u Antiok malgi mongwo gin iwe, tal gogo ongure na kura ha diteiwa. ¹² Yal Yems yal tau bai nu si olungwo hobi olo hungure, Pita wiyol gaung bol olekungwo hobi kina homena ereho ne momia. Momba, Yems bai nu si olungwo hobi ungwwo hanere, kuling ol tere, pi nin bangi mole homena ne momia. ¹³ Mongure Yuda ari tau Yisas pir tongwo hobi Pita tal gogo ongwo meri yu olere doling bole omia. Olere Banabas bal tongure Banabas para doling bole omua. ¹⁴ Omba, na iwe, Yisas ol wai ol na tongwo hol i aidole u kwaling ta omia hanere, aire Pita yu di teiwa. “Ni Yuda yal monia. Monba, Yisas pir tenga i tere Yuda memini pangwo i aidole wiyol hobi mol pai ongwo meri onia. Onga i wai pamba, ni wiyol hobi gaun bol olanga homena ereho nerabilua di pire homena nin bangi mole nenga, talongwo wiyol hobi Yuda memini pangwo i wine onama dire nibil tene?”

Ari Yisas pir tenangwo amane dime dire monangwo ha

¹⁵ Ena na Yuda ari hobi wiyol tau Lo krehaman ha wine olkungwo hobi mongwo ala i gogo ta ya sina sire molkiminua. ¹⁶ Molkiminba, yu nomani si piminia. Lo krehaman ha ana holo holo obil wine olere, u wai alga God na wai hanamua di pinangwo hobi God hanere wai hankimia, Kraist haya gol na tere ol wai ol na tomia u wai

nalga pamua di pinangwo hobi, God hanere wai hanamua. Hanangwo i pire na Yisas Kraist tani pir tere moliwa. Ena na ganba ari digan moliba, Yisas pir tega i God na hanere, amane dime dire moma di na hamua. Yal ta Lo krehaman ha wine olere, awai honagi onangwo God hanere ni amane monua di tenamo? Ta ditekinamua. Ditekinamba, Yisas Kraist gol na tere ol wai ol na tenangwo amane molalua di pinangwo i, God hanere wai hanamua. ¹⁷ Ena nan Kraist haya tal ol na tongwo iwe, God hanere tal dime dire oma di na hamia dire pir tominua. Pir tominba, gin ta tal nigi dongwo omingiwe, Kraist na nu sungure omno? Ta olkiminia, nan wara kere oli ominua. ¹⁸ Homa Lo krehaman ha ana holo holo wine onamingere u wai honaminia, God na wai hanangwo paikimua diminga i, aidole hon nomani si kulu sire, Lo ana holo holo wine onaminga God na wai hanangwo pamua dinaminga i u hasu panamia, God pring hon na tenamua. ¹⁹ Ena God Lo krehaman ha ana holo holo pir po siminia. Lo ana holo holo ha iwe, tal nigi dongwo ol waminga pring pai na tongwo i obil i tibi ol na tomba, God tobo tere kli di ole na tekima di piminua. Piminga ipire Lo ana holo holo obil wine olere u wai namingere God na wai hanangwo paikimua. God tani aki di ni tere pring kli di ole na tenangwo pamua dungwo ha i, pir tere a i si waminua. ²⁰ Kraist er pera bani gongwiwe, nan gol na tomia. Kraist gongwo bani nan gauna para gominia, Lo krehaman ha aki di na tenama di piminga ha i, aki di na tekima di piminua. Kraist nin gol na tere obil aki di na tenangwo pamia dire pir tere moli ominua. Na nan amane dime dire moli naminga paikimba, God Wang Kraist golere, algia ya bolere, God tobo tongwo God hanere, nan amane dime dire moli oma di na hamua. Hangwo pamia dire moli ominua. Moli omingiwe, na nan moli hominia. Kraist yona wu bungure

moli ominua. ²¹ Ena God pirari pare to bir hole tal ta ol na tongwo i, nan aidolekinaminua. Aidolaminga, Lo krehaman ha aki di na tenangwo, God na hanere tal dime dire ol wama di na hanangwo, Kraist gongwo i gol na tekimia ya mone gomua dinaminga pamba, Kraist gol na tomia God nan amane dime dire moma di na hamua.

3

Lo Krehaman ha ire, pir tenangwo ha ire dire, ha suri ha

¹ Aye, Galesia yalhobo, du haunua do. Homa Yisas Kraist er pera bani gongwo maing i tibi ol ni tominga han po sinba, ara kumoigi pare ni sungure nomani sala mala one? ² Na ha taniga sirin bol ni tenaminia. Ni Lo krehaman ha ana holo holo a i si ware honagi onga i hanere God nin Kwiang ni tom mo, Yisas Kraist tal ol ni tongwo ha i, a i si ware doling bonga pire God Kwiang ni tome? Yisas Kraist tal ol ni tongwo ha i, a i si ware doling bonga pire God nin Kwiang ni tomua. ³ Ni yalhibi nomani paikino? Homa God Kwiang honagi ol ni tongure wine ole moli onia. Ongiwe, omaga na nan gauna nomani si piriga meri wine ole moli nalga i, God ha maing hol i nimni mole doling bolala di pino? ⁴ Haya tal ta ta i para weni ole hane moli unua. Ungiwe, kraing mongwo moli wiwa di pino? Pinba, na piriga kraing mongwo moli una di pirkiwa. ⁵ Talongwo God Kwiang ni tere tal gumang hon dongwo maing maing ni monga sina i ol ni tome? Lo krehaman ha ana holo holo wine onga pire ol ni tom mo, Yisas ol wai ol na tomia dire pir tenga i pire ol ni tome? Yisas pir tenga i pire tal gumang hon dongwo ol ni tomue. ⁶ Homa Yisas tani ol wai ol na tongure u wai oiya di pinia. Pinga i pisole omaga Lo ana holo holo tani aki di na tongure u wai oiya di pinia. Pinba ha maing buku kere pirikino? Keranga kere ha mibi dire bol ega i kere memini

pinanua. God Ebrahim awa ditongwo i a i wa molere, God tani ol na tere sigare kul na tenangure u wai nalga pamia dire moli ongwo i, God hanere, tal dime dire ol wama di hamua dire, ha yu di emirawa. *Jen 15:6*

⁷ Yu di engwo ha iwe, ari tau God tani ol na tenangwo, sigare kule u wai nalga pamia dire pir tongwo hobi, Ebrahim gang weni momua. ⁸ Hongebe God Ebrahim awa ha yu di e tomia, “God tani ol na tere sigare kul na tenangure u wai nalga pamua dungwo ha i, yol e pir tenga ipire ni galni ari wiyol bina holo holo mol i ongwo hobi God sigare kul tenangure u wai namua.” Di e tongwo hobiwe, Kraist tal ol na tenangwo maing God Ebrahim awa ha di tibi ol tomua. Tongwo ha i memini yu pamia, wiyol hobi digan momba, God tani ol na tere sigare kul na tenangure u wai nalga pamia di pir tongwo i, God hanere tal dime dire ol wama di hamua. *Jen 12:3*

⁹ Ena Ebrahim God tani aki di na tenangwo pamia di pir tomia, God awai ol tomua. Te wiyol tau Ebrahim pir tongwo meri pir tenangwo hobi God ereyu Ebrahim awai ol tongwo meri ol tenamua. Tenangwo i pire wiyol hobi Ebrahim gang monamua.

¹⁰ Ena yal tau Lo krehaman ha ana holo holo obil wine olalga u wai nalua dungwo hobi, ha i a i si wamba, nin wine ongwo paikimia God hanere yong ki e tenangure moli namua. Ha ta yu di emiraya. “Yal ta God Lo krehaman ha ana holo holo para weni wine oli namba pire, taniga isusu olangwiwe, Lo para weni isusu olamia, God hanere yong ki e tenangure moli namua.” *Diu 27:26*

¹¹ Te ha mining ta yu di emia. “Yal ta God kina gumang pule ire u tani pire molala di pinangwo i, God obil tal ol na tenangure u wai nalua di pinangwo yal i, God hanere digan momba amane moma di hanangure, moli nangwo pamua.” *Hab 2:4*

Ha yu di engwiwe, yal ta Lo krehaman ha ana holo holo obil aki di na tenangure wine olere moli nalua di pinangwo yal i, God hanere wai pir tenam mo? I ta pir tekinangwo pamia. ¹² Hol sutani pamia. Ari tau Lo ana holo holo aki di na tenangure u wai nalua di pimio, te ari tau God tani aki di na tenangure u wai nalua di pimua. Pire ha su i hama bare wine oli omua. Omba ha mining ta yu pamia. “Yal ta Lo ana holo holo wine olalga aki di na tenangwo u wai nalua di pungwo yal i, ha taniga isusu olalga Lo para weni isusu olalua di pinangwo pamua. Olere Lo ha ana holo holo muru wine oma, Lo aki di tongure, ongwo paikimia, aki di tekimua.” *Lev 18:15*

¹³ Nan yalhobi God Lo krehaman muru wine olkimingiwe, God pring na tenangure gul inaminba, Kraist er pera bani golere ulbe hane a na tere God tongure God ni pring wai simua di na tomia. Ha mining ta yu di emiraya. “Ari tau er pera bani gongwiwe, God Lo krehaman ha muru wine olkire isusu olimia, God yong ki e tongwo ipire sigomua.” *Diu 21:23*

Yu di engwiwe, Kraist Lo muru wine olere isusu olekimba, golere nan Lo isusu oliminga hobi ulbe hane a na tomua. ¹⁴ Tongwiwe, God Ebrahim awa ha ditere tal ol tongwo meri ari wiyol hobi ere yu ol tomua. Nan ol na tomia di pinaminga, God na Kwiana ni teralua di engwo meri irai na tenangwo inaminga pamua.

God Lo mo yuwo pire aleng kere engwo i a ime olekinangwo ha

¹⁵ Ena gamnahobo, nan ari mominga gauna bani ha ta pangwo dinaminia piro. Yal ta wang aung mo ebering hobi, tal ta ni teralua dire aling kere enangwo tali hasu dinam mo? Ta dikinamia, weni kara tenangure inangwo pamua. ¹⁶ Ena God tal ta ol ni teralua dire, Ebrahim gang kina aling kere e tongwo i, gang para weni aling kere

e tomo? Ta tekimia. Gang Kraist taniga obil tenangwo ipire aling kere e tomua. ¹⁷ Na ha di ni tega i memini yu pamia. God nin onangwo pamia dire pir na tenanga tal ta ol ni teralua dire aling kere e tongwo ha i homa u tibi umia. Emgi me erin po handret teti yia wai sungure Lo krehaman ha ana holo holo u tibi umia. Emgi u tibi ungwo ha i paba sire homa ungwo ha i wa kirulu di banta olimo? Ta olekimua. Ha sutani pamia. Lo ana holo holo krehaman ha wine onanga tal ta ni teralua dimio, te yamoni pirari pare ni teralua dire aling kere e tomia. Ha sutani i memini kunung kunung paikimua. ¹⁸ Lo krehaman ha wine onanga tal ta ni teralua dungwo ha i panangwo, aling kere e tongwo ha paikinamia. Paikinamba, God Ebrahim tal ta ol ni teralua dire aling kere e tongwo ha i pirari pare weni kara tomua.

¹⁹ Yu ongiwiwe, talongwo God Lo krehaman ha ana holo holo i tibi ol tongure ari mongwo bani ume? I tibi ol tekima, arihobi tal nigi dongwo ol wangwo i pir po sikanangwo pamba, i tibi ol tomia pir po simua. Sire moli pire emgi aling kere e tongwo meri Ebrahim gang ta u tibi umua. Lo krehaman ha iwe, God ensel hobi ditongure ure sina yal ditongure ure arihobi di tibi ol tomua. Sina yal iwe, hol pai ari ta molkinangwo ha ta di tenangwo paikimia. Paikimba, hol bani ari ta mongure hol bani ari ta mongure yal i ha i holo holo ware di tibi ol tomua. ²⁰ Tomba aling kere e tongwo ha i yal ta i ure di tibi olekimia, God nin dire moli pire ti hon di tibi ol tomua. Tongwo meri na tenangwo pamua.

Lo naben momia, ni aule ire Kraist mongwo bani nangwo ha

²¹ Yu ongiwiwe, God Lo krehaman ha ana holo holo ire, God aling kere e tongwo ha ire dire, ha suri ta wai pangure ta nigi domo? Ta dekimia, ha suri ereho wai pamua. Ena God Lo krehaman ha wine ole u wai nalga panangwo,

talongwo God hol ta i tibi ol na tome? ²² Ha maing hol naminga pire buku ha yu di emia. Ari hobi para weni tal nigi dongwo ol wangwo pring han hongwo meri homia. Homba, ari tau Yisas Kraist gule ole na tenangwo pamia dire pir tenangwo hobi, God aling kere e tongwo meri pring han hongwo i gule ole tenangwo pamua. *Rom 8:2-4*

²³ Homa Kraist gol na tere ol wai ol na tongwo ha i olo i tibi ol na tekungure, Lo krehaman ha kene ol na tongure na tal nigi dongwo ominia di pire moli ominirawa. ²⁴ Moli ominga ominga, Lo krehaman ha nir si na tongure wine ominba, tal nigi dongwo ol waminga pring pangwo i kri di ole na tekimia. Emgi Kraist ure ol wai ol na tongwo ha i, i tibi ol na tomia a i si ware doling bomingere, God hanere tal dime dire oma di na hamua. ²⁵ Omega Kraist pir tere moli uminga bani Lo krehaman ha obil mol pai onaminga pire kene ol na tekimua.

God pir tere a i si wananga i tani ni aki dinangure God nin kul engwo monanga ha

²⁶ Tekungure Kraist Yisas haya ulbe hane a na tomia dire pir tenga i pire, God wang aung mongere God nin kene ol ni tomua. ²⁷ Ni yalhobi Kraist pir tere nir binga i Kraist ulbe hane a na tomia dire di waire nir binua. Bilere Kraist kina guman pule ire u tani onua. Pire Kraist nin mongwo meri monua. ²⁸ Ena Yuda ari mo, yol Griki mo, yal bina nir honagi yal mo, ari tibi mo, yal mo, al mo, Kraist di waire ni ku bongwo bani u tani pire kunung kunung muru monua. ²⁹ Molere Kraist gamahobo monangi, Ebrahim gang para monua. Monia, God Ebrahim ni galni miki weni ni teralua dire aling kere e tongwo meri ni yalhobi para Ebrahim gang monia u tibi pire monua.

4

Arihobi Kraist honagi ol tere God wang aung monangwo ha

¹⁻⁵ Ena ha bol ega i memini yu pamia. Wang hobi gir migi mongwo haung ganba ya, kun ya, irang talhan a nongwo i ebir sire ha te tomba, olo ikimua. Ikire emgi inangwo ipire boi honagi ol tere mongwo meri moli ongure krehaman te i omua. Ongwo ongwo ari mongure al i tere talhan hobi para ha te tongwo ire kene ol tomua. Tongwo meri nan ari hobi para mominia. Kraist olo hungwo gin iwe, ari para weni gir mongwo meri momingere talhan inanua dire ha te tomba, olo ikungwo meri mominua. Mole kwiana moya Lo krehaman ha obil wine ole kene ominba, u wai naminga hol i tibi ol na tekimua. Tekungwo pamba, nomani si pir tekirere gogo wine ole moli uminua. Moli uminga uminga, God wang u ari po ditongwo haung i tere nin Wang bai nu si olungure agr ta kul emua. Kul engure gir i Lo krehaman ha gogo wine ole mominga haung u tibi pire momua. Molere nan ari Lo krehaman ha kene ol tere gogo wine ole mominga hobi sigare kunama dire ulbe hane a na tere, tal nigi dongwo ol waminga pring pangwo nin algi i tobo God tomua. Tongure God na kul nerala yuwa dire na tol di ingure wang aung weni mominua. ⁶ Weni mominga maing nin han pa dinama dire God nin Wang Kwiang bai nu sungure nan yona sina molere, “Nabe, nabe” dima di pire mominua. ⁷ Ena God yu ol na tongwiwe, omaga boi honagi ol tere mongwo meri ta molkiminia, wang aung weni mominua. Momingere God talhan tau ha te na terala dungwo meri na tongure ire mominua.

Pol Galesia yalhobi mol pai wai om mo dire pir oun dongwo ha

⁸ Ena hongebe ni ari hobi God moma di pirkinua. Pirkire kwia kumo ya, so gal bala hulu yong ba ere pir tere maa e tere monua. ⁹ Monba omaga ni arihobi God moma di pinua. Di pingere God para ni hanere kene ol ni te momua. Mongwo ipire ni talongure Lo krehaman ha kumo gia gal bala hulu yong ba engwo i, hon maa e tere doling bolala di pine? Ni arihobi tal yu ol ware boi honagi ol mongwo meri yu ol molala di pino? Di pinga i paikimia gai golkino? ¹⁰ Sabat haung kene olalua, haba ta kene olalua, kun oo ta kene olalua di pire molalga God na wai hanamua di pinia. ¹¹ Di pinga i paikimua. Yu ol wangiwe, na hanere Yisas gol na tere ol wai ol na tongwo ha i di ni teiba, a i si ware doling bolkinia, i bangi olanga pamia hanere milna gul sungure talongwo ha i a i si wakine? di piriwa.

¹² Ena gamnahobo, Lo ana holo holo aki di na tekimia, Kraist gol na tongwo i obil aki di na tomia di pir tere doling bolga meri bolkinia dire haini me moliwa. Homa ha maing nir si ni tega haung irai wa gol na tere isime e na tekirinawa. ¹³ Homa na nibil ole mole Kraist ol wai ol na tongwo ha maing nir si ni teiraya. ¹⁴ Tegarai ni mobin hal wa na tere na aidolekinirawa. Kwia ensel mo Yisas nin unangwo pana gal tenanga meri gal na tenirawa. Pana gal na tengarai omaga u moi omo? ¹⁵ Homa ni milna pir na tenga i omin pole na tenanga hanaminga pamba, pole na tenanga paikimua. ¹⁶ Omaga na ha maing kara gi dire di ni tega i, kiani molgere di na teno? ¹⁷ Ena God ol wai ol na tere aki di na tongwo u wai nanua dire ha maing ditega hol i aidole, yal tau ni kraun sire Lo krehaman ha ana holo holo obil aki di na tenangwo u wai nanua dungwo ha i, wine onana dire yu ongure bol yare pir tenua. ¹⁸ Tenga ari ha nir si ni tongwo hobi nigi domia tal yu ol ni tongwo i na nigi de piriwa. Na ni kina molkinaminga, yal tau ure milni pire ha maing nir si ni tenangwo wai pamba, hol ta nana

dire kraun sinangwo i nigi domua. ¹⁹ Ena gir hobo, agr gir kulala dire gul ingwo meri na gul bir i moliwa. Igiwe, Kraist nin ol wangwo meri wanana dire gul honagi ol ni te moliwa. ²⁰ Ha maing hol a i si ware hol ta honanga, ha nega dire di ni tekiralba, hol ta onia, na nomani si gogo dale ha i nega dire mining bole ni tere ni monga bani kina ereho mole a yo te ni teralua di piriwa.

Al Hega Sera kina mongwo bani di bole di engwo ha

²¹ Ni ari Lo krehaman ha aki di na tomua di pinga hobi, Lo kere pirkinua do. ²² Lo krehaman ha ta yu pamia. Kwiana moya Ebrahim eumbi weni al ta momba, boi honagi ongwo al ta ingwo i wang ta kul engure, eumbi wang ta kungure sutani kul emua. ²³ Ena boi honagi ongwo al ire kul engwiwe, ari memini pangwo meri kul emba, nin eumbi kul engwiwe, God wani ni teralua dire aling kere e tongwo meri kul emua. ²⁴ Kul engwiwe, ha bangi biire dimia memini sinali hol sutani pamia. Hol ta God krehaman ha aki di na tenangure u wai nalua di pungwo hol dimia. Hol i ari doling bole wangwo hobi gin tani u wai nala di pimba, Lo i haung taniga isusu olungwo i olere aki di tenangwo u wai nangwo hol ta dikimia, halabusi pangwo meri pai momua. Mongwo hobi kwiang moya tani boi honagi ongwo al Hega momia. ²⁵ God Lo ana holo holo Moses tongwo bani Yuda ari haang hamen hul Sainai haang emba, na ha bangi biire diralia, hamen hul iwe, al Hega gang yol Areb mongwo meri dimua. Hega iwe, memini yu pamia. Ganba bling hongebe Yerusalem ke pare wou u mena omua. Ongwo hobi Lo krehaman ha ana holo holo aki di na tenangure u wai nalua di wamua. Di wangwo hobi u wai nala di pimba, Lo i haung taniga isusu olungwo i olere ak di tenangwo u wai nangwo hol ta dikimia halabusi pangwo meri pai momua. ²⁶ Momba

nan God ol wai ol na tomia u wai naminua di piminga hobi halabusi pai molkiminia, boi honagi ongwo al Hega nan kwiana moya ta molkimia, eumbi weni Sera nan kwiana moya momua. Yerusalem hon hamen bani i tibi ole monaminga ipire eumbi weni han dungwo i ha bangi biire di emua. ²⁷ Di engwo ha i, eumbi al Sera, boi honagi ongwo al Hega kina al suri di bole ha yu di emia.

“Ni al temini monga al i gir kule gul ikiwa dire gala dinba, omaga gir miki weni kulere milni panangure monanua. Molere boi honagi ongwo al i gir kul nenamba, ni miki weni kul ne win sinanua.” *Ais 54:1*

Ha iwe, Ebrahim al su ingwo i gang maliminga hobi onaminga mere di tibi ol na tomua. ²⁸ Ena gir hobo, God al Sera wani ni teralua dire aling kere engwo meri tongure kul engwo Aisak mongwo meri ni arihobi monua. ²⁹ Monba, hamen haya ari memini pangwo meri kul engwo gir i, God Kwiang kul engwo hobi, i kura ol tere kiang pai tomua. Tongwo meri Lo ana holo holo obil wine olalga u wai nalua dungwo hobi, omaga nan Yisas pir tominga hobi ereyu kiang pai na te momua.

³⁰ Yu ongwiwe, ha maing buku talwa dire bol eme? Yu dire bol emia.

“Boi honagi ongwo al gir kul engwo i, irang ganba ya oo dimin talhan i ha te tekinamia. Eumbi weni gir kul engwo i ha te tongure ingwo pamua. Yu pangwiwe, boi honagi ongwo al ire kul engwiwe, Lo ana holo holo obil wine olalga u wai nalua dungwo hobi han dimia, ha i aki di na tenangwo paikimia di piro.” *Jen 21:10*

³¹ Ena girhobo, ha maing buku yu di ba bol na tomia. Boi honagi ongwo al i kul engwo meri ta molkiminia, eumbi weni kul engwo meri mominue.

5

Ni han holkungwo hobi amane monga meri moli nanga ha

¹ Ena tal nigi dongwo ol waminga pring ya dimia halabusi pangwo meri paminba, Kraist prina tobo nin algi God tongure nan sigare kule u wai ominua. Omingiwe, Lo krehaman ha aki di na tenangure u wai naminua di piminga hol i halabusi panaminia, aidolimno.

² Ena na Pol molia, ha ta di ni teralia piro. Ni yalhobi Lo krehaman ha wine olere gaun bol olena, Kraist aki di ni tekungure. ³ Yal tau Lo krehaman ha memini pangwo wine olere, gaung bol olungwo hobi Lo para wine oli namba, taniga i bangi olangwiwe, Lo para weni isusu olangwo pangwo ipire di ni teiwa. ⁴ Ni yalhobi Lo ana holo holo krehaman ha obil aki di na tenangure sigare kule u wai nalga God na wai hanamua di pinga hobi, God ol wai ol na tongwo i pire tekire Kraist mobin hal wa tenua. ⁵ Tenba, nan yalhobi God ol wai ol na tere sigare kul na tomia u wai naminga God amane moma di na hanamua di pire kwi mominua. Kwi momingiwe, God Kwiang nan nimni monaminga pire yona wu bilere aki di na tongure kwi hane hane mominua. ⁶ Ena nan Kraist pir tominga hobi, gauna bol olimminga i ta mamio, te gauna bol olekiminga i ere tamamia. Kraist tal ol na tere sigare kul na tenangure u wai naminua di piminga i obil wai pamua.

⁷ Ena homa ni arihobi God obil ol wai ol na tongure u wai naminua dungwo ha i doling bole wanga wai pamua. Pangure omaga ara ure ha maing hol i si pera di ni tongure aidole u kwalin ta one? ⁸ God mole na molga hol i dolna bole wo dire di ni tongwo yal i kwaling ta po di ni tongure ono? Ta honia, yal ta hasu di ware kraun sungwo pire onua. ⁹ Homena kere pil obilga onga bengwo meri iwe, yal i ha obilga di ni yalhobi monga sina i olimba, ni yalhobi

para weni bol yare guru di pi yal i kebering bani tabin sinua. ¹⁰ Sinba, na pirega Kraist ni yalhobi kina haya gwa sinia, hon nomani si kulu sire hol wai doling bonana di piriwa. Piriba, kraun sungure u hol ta onga yal i, haang pirikia, pring bir imia, emgi God ha hol ol tenamua.

¹¹ Ena gamnahobo, na Yuda ari memini pangwo meri wine ole gaun bol olo. Olekinanga God ni wai hankinamua ditomna, na sire gale ol gogo dal na tekinamba, di tekinamia na sire gale ol gogo dal na tomua. Yu ditenaminga Kraist gol na tomia u wai naminga ha i arihobi pirere nigi de pirkinamba. ¹² Yal tau ni kraun sungwo hobi gaung obil bol olekinangwo, walga para pole olimo.

¹³ Ena gamnahobo, God ni amane mongere Lo ni han holkinama dire ni gala dungure monia. Monba Lo isusu olanga don ta omin hanere, nomani si pire gaun para tekio. ¹⁴ God Lo krehaman ha hobi para imu dire memini tani yu pamia. “Ni yon milni ni nin te inga meri arihobi para to.” *Lev 19:18*

¹⁵ Ni arihobi dua hau hobi ongwo tali olkio. Dua hau hobi iwe, nin kura bole si nomua. Si nongwo meri ni ha maing pinga arihobi nin kura bole, bolbin dire tal gogo onanga olere u susu nanua.

God kwiang nomane goleng kina ni han honangure ol wananga ha

¹⁶ Homa ni gaun pir tere tal gogo ol wanga i aidole God Kwiang yon wu bimia, tal wai olala di pinga meri olere wayo. ¹⁷ God Kwiang yon wu bimia tal wai olala di pinga i, gaun nomani tere warala di pinga i, kina ni agi di holo holo engure ni sina mole kraun susu aulinua. ¹⁸ Aulinba, God Kwiang di ni tongwo hol i doling bonania. Bonanga, Lo ana holo holo krehaman ha wine onanga pamua. Pangure

Lo isusu olanba, God Kwiang doling bonga ipire God yong ki e tongwo bani ta molkinania.

¹⁹⁻²⁰ Nin gaun pir tere tal gogo ol wanga holi yu pamia. Yal al wou sinio, tal daling sungwo hanere wai pir tenio, al ta hanere yon inaning girungure e bil dimo nere nomani tenio, so gal bala hulu yong ba engwo i maa e tenio, kumoigi posin pir tenio, arihobi kiani pai tenio, kura bonio, arihobi nigi de pir tenio, arihobi yon ki e tenio, yal ta talhan a nongwo i na talna dinama di pinio, yon ereng mole tal gogo ol wanio, Nabin God tani momba, nin poing paing sire e bir sinia. ²¹ Te yal ta haang mo yu ongwō hane nigi de pir tenio, nir bia nere spak onio, spak ole yal al ul keramo dire tal maing maing onia. Tal ol wanga hobi para weni nigi domua. Nigi dongure ha homa di ni tega ha irai hon di ni teiwa. Ari tal yu ol wangwo hobi iwe, God kene ol tekungure wai pire molkimua. ²²⁻²³ Molkimba God Kwiang yona wu bungwiwe, er miling hongwo meri honanga memini yu pamia. Yal ta tal wai ol ni tenam mo, tal nigi dongwo ol ni tenam mo, i ta mamia dire haung haung yon milni tere monanio, te God ol na tomia dire yon horega onangure moli nanio, God haung haung kene ol na tomia dire yon ura dinangure moli nanio, te ha maing hol wakinana dire tal oun dongwo u kwaling pera dinamba, u wai nala dire wara kere nanga nanga pi pa dinanio, te amane monanga mole tal nigi dongwo maing maing pir po sire onangwo yal i di ba bol tere aki di tenanio, te amane dime dire monanio, omin haung gole monanio, homa biing panba, God nimeng bongure nugung pire ura dinanio, te nin gaun pir tere yon inaning girungure e bil dimo nekire moli nanua. Yu ole moli nanga hobi iwe, Lo krehaman ha ta mana dikimua. ²⁴ Nan Yisas Kraist grang wine ominga hobi homa nan gauna pir tere yal ta gaung pir tekire, tal ta onamna di piminga meri ol

waminga i, Kraist er pera bani gole tol di imia aidoliminua. ²⁵ Ena God Kwiang mol pai hon na tomia aang mol na tenangwo pamua. ²⁶ Ni nin pinga hana mo yu nama di pirkio. Arihobi ha ditegere yong ering monama dire dikio. Talhan bir a nenangwo, haang mo yu nangwo hanere, i na talna dinama dire nigi de pir tekio.

6

Enan ta tal oun dongwo u au sinangwo aki di tere gul para inanga ha

¹ Ena gamnahobo, ni yalhobi monga sina i yal ta wabo sire tal nigi dongwo onamia. Onangworai hanere God Kwiang yon wu bungwo hobi nomani si kulu sinama dire han gogo dal tekire, krehaman tere a yo te tere aki di to. Tere yal i tal nigi dongwo ongwo meri olkirala dire, gaun kene ole molere, Seten kraun sinangwo pir tekio. ² Yal ta tal nigi dongwo olere pring u au sinangwo hanangarai, Kraist krehaman ha pangwo meri wine ole aki di to. ³ Yal ta ha maing hol pangwo meri gobari ta wine ole wakimba, na ha maing hol gobari waiwa di pinangwo yal i hasu du nomani sire dinamua. ⁴ Ni ha maing hol pangwo meri wanangiwe, yal ta mobin hol unangwo i hanere na win si teiwa di pirkio. Yisas God ogolo weni pir tomia. Tongwo meri tere Yisas kina kunung monanga, Yisas pir tere nimni molia, yal ta nimni molkinua di pinanba, Yisas kina kunung molkinia yu di pinanga paikimua. ⁵ Ni yal tan tani nin ol wanga maing au sinanga pamia, yal ta ol wangwo i para imu dire au sinanga paikimia. Nin ol wanga i wai pam mo, nigi dom mo, dire ebir si piro. ⁶ Yal ta God tal wai ol na tongure u wai nanga ha maing nir si ni tenangwo yal i talhan a nenanga hobi ebir sire tau to.

⁷ Ena God nomani bir pamia haya ni han po simia, ni God bal teiwa di pinanga, du nomani sinanua. Paba

yanga i paba sungwo penio, te omil yanga i omil hongure penua. Miling nin gumang hanere yanga meri penua. ⁸ Penga meri iwe, ni nin gaun pir tere tal nigi dongwo memini pangwo meri wine ole nin pinga meri ol wanga i miling nigi dongwo honangere i tibi ol ni tenangure gonanio, te yal ta God Kwiang yon wu binangure grang wine onangiwe, God memini wai pangwo meri miling honangere mol pai gobari ni tenangure ire moli nanga nanua. Nanga ipire tal ol waga i kul si olia God hankimia bal teiwa di pinga i, du nomani sire yu di pinua. ⁹ Yu onaminga pangwo ipire nan yalhobi awai honagi onaminga hol pangwo i siga wa tekire, nimni mole, oli omno. Oli omingere kul enangwo deginangwo gin i, God tal wai ol na tenangure inaminga pamua. ¹⁰ Inamingiwe, haung haung ari para weni awai honagi ol te momno. Yisas ol wai ol na tomia di pir tere mongwo hobi awai honagi nega dere ol te momno.

Pol Kraist gol na tomia dire miling pangwo ha

¹¹ Girhobo, na ha ta ta na nan bolia. Bolga ana mining bir weni pamia hano. ¹² Yal tau hadagi dire gaung maini obil pir tongwo hobi gaun bol olana dire yulang bongwo i talongwo yulang bome? Yalhobi Yuda memini pangwo meri wine ole gauna bol olgere arihobi hanere kura talime oun dongwo ta na tekinama di pire yulang bomua. Gaun bol olo dungwo ha i, Kraist er pera bani gongwo i mining aki di tekimua. Mining aki di toma Yuda ari kura bol tongure. ¹³ Tenamba, yalhobi Yuda memini pangwo meri wine olere, gaung bol olimba, krehaman ha ogolo weni wine olekimia tau isusu olimua. Gaun bani tal ol tenga i obil pir tenana dire gaun bol olo di ni tomua. ¹⁴ Na iwe, yal ta pir tere molkiwa. Yulang hong yal Yisas Kraist er pera bani gol pangwo i obil pir tere maa e te moliwa. Er pera bani gol na tongwiwe, ganba bani memini pangwo

i na han holkimia a i si ware doling bolkiminua. ¹⁵ Te gauna bol olamin mo, olekinamin mo, i ta mamia. God si hon e na tenangure sigare kule u wai naminga tani obil pir tere monaminua. ¹⁶ Na ha nir si tega doling bole a i si wanga hobi yon ura dinangure hamen wai tangure God ni wai hangwo bani moli nana di piriwa. Ni obil monana di pirkiwa. God kul engure grang wine onangwo hobi para weni monama di piriwa.

¹⁷ Ha taga yu pamia. Yal ta ol gogo dal na tekio. Na Yisas honagi ol tere molia, arihobi nigi de pir na tere na si yuwo ya olungwo gauna bani bining miki pamia hano.

¹⁸ Ena gammahobo, pi tege eminga yal Yisas Kraist pirari pare ol wai ol na tongwo bani monana di piriwa. Para yu.

Salt-Yui New Testament

The New Testament in the Salt-Yui Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Salt-Yui long Niugini
copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Salt-Yui

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

4e49fd60-ab6f-5b6d-8592-3f7c30d76f64